

İthalatta yerinde gümrükleme uygulaması ve öneriler

Selçuk Özdamar

A. Giriş

İthalatta yerinde gümrükleme yetkisi, YYS-I statüsünün yanında bazı şartların karşılanması halinde, YYS sahibi firmaya verilen bir yetkidir. Bu yetki ile YYS sahibi firma, transit rejimi kapsamında Türkiye Gümrük Bölgesine giren ithal eşyayı taşıyan aracın bir iç Gümrük İdaresine uğramaksızın doğrudan, kendi tesisindeki güvenli park alanına geldiğinde, varış ve sonraki işlemlerini kendi tesisinde yapma imkanına sahip olmaktadır.

Bu aşamada yetki sahibi firmanın öncelikle gelen araçta bulunması gereken mührü ve plakanın uygunluğu yönüyle kontrol etmesi ve varış bildirimini sistem üzerinden gerçekleştirmesi gerekmektedir. Bu bildirimde ayrıca bu noktadan sonra nasıl işlem yapacağını da belirleyerek İdareye iletmesi gerekir. Belirlenecek bu işlemler GİK Yönetmeliği'nin 134 ila 136'ncı maddelerdir. Buna göre;

- Eşyanın taşıma aracından boşaltılarak güvenli depolama alanına alınacak olması halinde, 134'üncü madde kapsamında,
- Eşyanın ithalat işlemlerinin eşya taşıma aracından boşaltılmadan (başlatılacak) tamamlanacak olması, halinde 135'inci madde kapsamında,
- Taşıma aracı konteynerse eşyanın konteyner içerisinde bekletilecek olması veya ağırlığı, boyutları veya niteliği bakımından kapalı bir alanda muhafazası mümkün olmayan eşyanın getirildiği taşıttan boşaltılarak ithalat işlemlerinin gerçekleştirilecek olması halinde 136'ncı madde kapsamında,

İşlemler gerçekleştirilebilecek ve varış bildiriminde bu usullerden hangisi kapsamında işlem yapılacaksa, ilgili basitleştirme kodu kullanılacaktır.

Bu seçeneklerden 136'ncı maddenin kapsamı daha spesifik durumlara karşılık gelmektedir. 134'üncü madde kapsamında işlem yapılabilmesi için öncelikle bir güvenli depolama alanının bulunması ve varış bildiriminden sonra eşyanın bu alana boşaltılması, bu işlemten sonra yani eşya güvenli depolama alanında 20 gün içinde bir beyannameye konu edilmesi gerekir. Bu çalışmada 135'inci madde kapsamında belirlenen usulün işleyişi üzerinde durulmuştur.

B. 135'inci madde kapsamında yapılan yerinde gümrükleme

134 ile 136'ncı maddedeki usuller bazı gerekçelerden dolayı bazı firmaların yapılarına uygun olmayabilmekte ve 135'inci maddede yer verilen taşıt üstünde bekletilerek ithalat işlemlerinin başlatılabildiği usul tercih edilebilmektedir. Uygulamada bu gerekçelerin şunlar olabildiği görülmektedir:

- Firma tesisinde, firmanın bu yetki kapsamında işlem göreceği ithali yapılan ve yerinde gümrükleme yetkisi kapsamında işlem göreceği eşyanın depolanmasına yetecek büyüklükte güvenli depolama alanı için yeterli alanın olmaması,

- Firmanın günlük ithal ürün miktarının çok fazla olması, her bir araç içeriğindeki eşyanın güvenli depolama alanına boşaltılması, burada bekletilmesi, ithalat beyannamesinin tescili ve sonrasındaki işlemler ile eşyanın bu alandan çıkarılması gibi işlemler silsilesi yerine, 235'inci maddede belirtilen pratik usulden ilerlenmek istenilmesi,

235'inci maddede yer verilen usulde ise genel işleyiş şu şekilde özetlenebilir:

Güvenli park alanına alınma aşamasında mühür ve plaka kontrolünün yapılması üzerine, sonuçlar sistem üzerinden varış bildirimiyile birlikte İdareye bildirilir, bu bildirim esnasında 235'inci madde kapsamında işlem yapılacağı da bildirilir.

İdarenin işlemlere devam edilebileceğine dair onayı üzerine, varış bildiriminden 48 saat içinde ithalat beyanının da tescil edilmesi (bu aşamada izin, lisans, tareks v.b. gerekliliklerin sağlanmış ve beyana konu edilmiş olması) ve elektronik ortamda ithalata hazır olduğuna dair bildirim yapılması gerekecektir (Bu beyanın yapılmasında eşya halen araç üzerinde beklemektedir).

Bu bildirimde de onay gelmesi (eşyanın muayene edilmeyecek olması) halinde eşya güvenli park alanı dışında tesis içinde bir noktaya boşaltılabilecektir.

Bu boşaltma işlemi sırasında transit beyanı (NCTS veya TIR Karnesi) ve ithalat beyannamesi ile eki belgelere göre fiilen boşaltılan ürünün eksiklik, fazlalık yönüyle uygun olup olmadığı kontrol edilir.

Uygunluk söz konusu ise, bu uygunluk Gümrük İdaresine sistem üzerinden bildirilerek eşyanın tabi tutulduğu rejime göre vergilerin ödenmesi veya teminata bağlanması gerekecektir. Bu aşamayla ithalat işlemleri tamamlanmış olacaktır.

Yukarıda sayılan işlemlerden, aracın varışında veya eşyanın boşaltılması esnasında karşılaşılabilecek bir uygunsuzluk üzerine buna ilişkin tespitlerin yapılacak bildirimlere bu durumların konu edilmesi gerekir. Bu bildirimler üzerine ya da herhangi bir uygunsuzluk bildirilmese dahi İdare yapacağı risk analizi üzerine eşyanın İdare tarafından muayene edilmek istenilmesi halinde eşya ve araca herhangi bir müdahalede bulunmaksızın memurun beklenilmesi gerekecektir.

Genel olarak bu sürecin, yerinde gümrükleme yetkisi sahibi için pratik bir usul olduğu söylenebilir.

C. İlgili Yönetmelik ve Bakanlığın yayımladığı rehberdeki kayıtlar dikkate alındığında şu hususların uygulanmasında firmalar tarafından hassasiyet gösterilmesi yerinde olacaktır:

i- Varış bildirimi ve yerinde gümrükleme yetkisi kapsamındaki diğer bildirimlerin yapılabilmesi için YKTS üzerinden doğrudan temsil yetkisi arandığı için, bu yetki için yapılacak başvuruda gerekli belgelerden olan temsilname ve bu belgenin ticaret siciline tescil edildiğinin ispatı aranacağından firmaların bu prosedürü yerine getiriyor olması gerekecektir.

ii- Yukarıda Yönetmelik'in 235'inci maddesi kapsamındaki usule genel olarak yer verilmiş olsa da, 234'üncü maddesine göre varış bildiriminin yapılması üzerine eşyanın güvenli depolama alanına eşyanın ithalat işlemleri için tamamlanan süre, varış bildiriminden 20

gün içinde tamamlanması öngörülmüştür. Bu sürenin gerekçe gösterilerek uzatılması mümkündür. Bu sürenin aşılması halinde ne şekilde işlem yapılacağına dair söz konusu Yönetmelik'in ilgili maddelerinde detay bulunmamaktadır. Bu sebeple, bu sürenin benzeri sürelerde Gümrük Kanunu'nun tasfiyeye ilişkin hükümlerinin uygulanmasının gerekeceği anlaşılmaktadır. Bu sebeple süreye ve süre uzatım taleplerinin zamanında yapılması hususuna dikkat edilmesi önem arz etmektedir.

iii- Yetki sahibinin Yönetmelik'in 135'inci madde kapsamında işlem yapması dolayısıyla güvenli depolama alanına ihtiyaç duymayacağı düşüncesiyle, bu alanın hiç oluşturulmaması ihtimal dahilindeymiş gibi olsa da, 135'inci madde kapsamında ithalat beyannamesinin varış bildiriminden 48 saat içinde verilmesi gerekliliğine herhangi bir sebeple uyulmaması durumunda, eşyanın güvenli depolama alanına boşaltılması gerektiğinden, güvenli depolama alanı bu model için de gerekli alanlardandır. Ayrıca Bakanlık web sayfası sıkça sorulan sorular kısmında "İthalatta yerinde gümrükleme izni kapsamındaki tesislerde güvenli depolama alanı bulunması zorunludur." cevabının verildiği görülmektedir.

D. Bunun yanında bazı konularda mevcut mevzuat hükümleri ile konuya ilişkin Ticaret Bakanlığı'nın oluşturduğu rehberdeki kayıtlar dikkate alındığında bazı hususların açıklığa kavuşturulmasının yararlı olacağı ve uygulamada karşılaşılabilecek tereddütlerin giderilmesine katkı sağlayacağı değerlendirilmektedir. Bu hususlara aşağıda yer verilmiştir.

i-İthalatta yerinde gümrüklemenin şartlarının yer aldığı 121'inci maddesinde ağırlıkla ilgili ifade şu şekildedir: "İzin kapsamında işlem yapılacak tesislerde, **gerektiğinde** eşyanın tartımı için gerekli düzeneğe sahip olmak."

Yönetmelik'in 131 ve 132'nci maddelerindeki kayıtlar arasında (dökme eşya dışında) ağırlık kontrolü yapılacağına ilişkin bir ifadeye rastlanılamamaktadır (131/1 ve 132/3. md).

Ancak İthalatta Yerinde Gümrükleme İşlemleri-Yükümlü Kılavuzunun 12'nci sayfasındaki "1.2.3 Doldurulması Zorunlu Kutular ve Boşaltma Bildirimi" başlığı altında "Boşaltılan Miktar (KGM)" bilgisinin girilmesi gerektiği kayıtlıdır.

Eşyanın boşaltılması esnasında ağırlık kontrolünün yapılıp yapılmayacağı, yapılacaksa kontroller sırasında (kap eksik veya fazlalığı olmadığı durumlarda) tespit edilen ağırlık farklılıklarıyla ilgili ne şekilde işlem yapılacağı hususlarıyla ilgili bir detaya rastlanılamamaktadır.

ii- Yönetmelik'in 131/5'inci maddesine göre güvenli depolama alanları ile ithalata ilişkin güvenli park alanlarına sadece ithalat beyannamesine konu edilecek eşya konulabilir kuralına yetki sahiplerinin dikkat etmesinde yarar bulunmaktadır. Ancak, YYS sahibi firmanın ithalatta yerinde gümrükleme yetkisi kapsamında işlem yapmaması veya 134'üncü maddeden ziyade 135'inci madde kapsamında işlem yapması sebebiyle güvenli depolama alanına alınacak herhangi bir eşya bulunmadığı bir durumda, tesiste başka uygun bir alan bulunmayan firmaların bu alanları başka eşya veya amaçla kullanıp kullanamayacağı hususunun Bakanlıkça açıklığa kavuşturulması bu konudaki soru işaretlerini giderecektir.

iii- Yönetmelik'in 139'uncu maddesi kapsamında işlem yapıldığı bir durumda, boşaltma anında transit beyanı açık olduğundan, burada hem transit beyanının hem ithalat

beyanın fiili duruma uygunluğu kontrol edilecek, bu kontrolde bir uygunsuzluk tespit edildiğinde transit rejim uygunsuzluklarıyla ilgili hükümlerin (transit eksiklik fazlalık takibatı ve Gümrük Kanunu'nun 235. madde hükümleri) mi, yoksa Kanun'un 234'üncü maddesi hükümlerinin mi uygulanacağı konusunda da tereddütler bulunmaktadır.

iv- Tesise ulaşan her bir araç için varış bildirimini yapılması üzerine, gelecek ithalat izni üzerine, birden fazla transit (NCTS, TIR Karnesi) beyannamesi kapsamı eşyanın toplu olarak tek ithalat beyannamesine konu edilmesinde bir engel olmadığı anlaşılmaktadır. Ancak 135'inci maddesi kapsamındaki işlemlerde, ithalat beyannamesi kapsamında boşaltılan ve uygunluğu anlaşılan eşyaların, beyanname kapsamındaki diğer araçların boşaltılması beklenilmeksizin kullanımının serbest bırakılması, özellikle sıfır stok yöntemiyle çalışan firmalar açısından beklentileri azaltacak ve işlemleri hızlandıracaktır. Bu işleyişe başka bir alternatif olarak da henüz güvenli park alanından araç çıkış yapmadan tüm vergilerin ödenmesi/teminata bağlanması üzerine boşaltma yerine aracın sevki, boşaltılması ve boşaltılan her bir ürünün uygunluğunun anlaşılması halinde, bekletilmeden üretime sevkine imkân sağlanması yönteminin de Bakanlık tarafından dikkate alınarak işlemlerin hızlandırılmasının mümkün olduğu değerlendirilmektedir.

E. Değerlendirme

Genel olarak ithalatta yerinde gümrükleme uygulaması ithalatçı firmalar açısından bir kolaylaştırma olarak öne çıkmaktadır. Taşıtın, öncelikle iç gümrüğe uğraması, varış işlemlerinin burada tamamlanması ve akabinde ithalat beyannamesi verilmesi, bu işlemlerin tamamlanması sonrasında firma tesisine sevk yerine, kapıdan giriş yapan aracın doğrudan firma tesisine giderek sayılan işlemlerin burada gerçekleştirilmesi firma açısından zaman ve maliyet açısından avantajlı olduğu söylenebilir. Benzer bir avantaj Gümrük İdaresi açısından da söz konusu olacaktır. Zira aracın gümrüklü sahaya girişinden, çıkışına kadarki süreçte gümrük personeli mesai harcamayacağı için yerinde gümrükleme sahibi dışındaki mükelleflerin işlemlerine daha etkili şekilde odaklanabilecektir. Henüz yaygın bir uygulama olmasa da, bu uygulamadaki bazı noktaların netleştirilmesi, yetki sahibi firmalar için daha cazip hale getirilmesi uygulamanın yaygınlaştırılmasına da yardımcı olacaktır.

Kaynakça:

1. 21.05.2014 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanan Gümrük İşlemlerinin Kolaylaştırılması Yönetmeliği
2. İthalatta Yerinde Gümrükleme İşlemleri-Yükümlü Kılavuzu (<https://ticaret.gov.tr/data/5e9712e913b876ed804f3718/%C4%B0thalatta%20Yerinde%20G%C3%BCmr%C3%BCkleme%20%C4%B0%C5%9Flemleri%20%20Y%C3%BCk%C3%BCml%C3%BC%20K%C4%B1lavuzu.pdf>)
3. Sıkça Sorulan Sorular: <https://ticaret.gov.tr/gumruk-islemleri/yetkilendirilmis-yukumlu-statusu/21-02-2020-tarihli-yonetmelik-degisikligi>

Bu makalede yer alan açıklamalar, yazarının konu hakkındaki kişisel görüşünü yansıtmaktadır. Makaledeki bilgi ve açıklamalardan dolayı EY ve/veya Kuzey YMM ve Bağımsız Denetim A.Ş.'ye sorumluluk iddiasında bulunulamaz. Mevzuatın sık değiştirilen ve farklı anlayışlarla yorumlanabilen yapısı nedeniyle, herhangi bir konuda uygulama yapılmadan önce konunun uzmanlarından profesyonel yardım alınmasını tavsiye ederiz.